

BARNDOM - UTBILDNING -
SAMHÄLLE

Examensarbete i fördjupningsämnet

Barndom och lärande

15 högskolepoäng, grundnivå

Ingen identitet längre, utan bara en i mängden

Pedagogers upplevelser av stora barngruppers påverkan

No identity anymore, just one in the crowd

Preschool teachers experiences of the impact of large child groups

Ellinor Nilsson

Natalia Balcke

Examen och poäng: Förskollärarexamen 210 hp Examinator: Susanna Lundberg Datum
för slutseminarium: 2024-11-05 Handledare: Sten Skånby

Förord

Vi är två lärarstudenter från Malmö universitet som har påbörjat vår sjunde och sista termin på förskolläraryrket. Vårt intresse för att studera barngruppens storlek grundar sig dels i våra egna erfarenheter från förskoleverksamheten samt viljan att kunna vara med och påverka det framtida arbetet som förskollärare på ett positivt och utvecklande sätt. Vi har inte kunnat undgå den pågående debatt kring de stora barngrupperna och dess negativa påverkan hos både pedagoger, barn och kvaliteten i förskolorna runt om i landet. Dessa debatter har bidragit till att vi vill undersöka problemet närmare.

Denna studie är genomförd av oss två tillsammans, vi har båda lagt ner mycket tid och många sena kvällar för att få ihop en studie som vi är stolta över. Ellinor har stått för skrift och insamling av artiklar och underlag till studien samt den teoretiska utgångspunkten och dess koppling till resultatet. Natalia har haft huvudansvaret för textens disposition och hållit ett extra öga på att vi har följt anvisningar kring exempelvis interpunktionstecken och grammatik.

Vi vill börja med att tacka de pedagoger som deltagit i denna studie och delat med sig av sina erfarenheter och kunskaper. Deras deltagande har varit avgörande för studiens genomförande. Vi vill även tacka vår handledare Sten Skånby som med hjälp av hans engagemang, kunskaper och erfarenheter har varit till stor hjälp under arbetets gång.

Abstrakt

Enligt Skolverkets rekommendationer (Skolverket, 2016) bör barngrupperna i förskolan innehålla 6-12 barn i åldrarna 1 - 3 år och 9 - 15 barn i åldrarna 4 - 5 år. Tidigare forskning visar att varannan barngrupp i förskolan idag är för stor vilket skapar debatter och diskussioner om hur storleken på barngruppen påverkar förskolans verksamhet. Syftet med denna studie är att studera pedagogers upplevelser av hur de själva, barnen och förskolans kvalitet påverkas. Vi vill närmare undersöka hur pedagogers och barnens välbefinnande påverkas av för stora barngrupper samt vilka effekter detta har i relation till att kunna utföra intentionerna i förskolans styrdokument.

Det empiriska materialet samlas in genom en kvalitativ metod bestående av semistrukturerade intervjuer med fyra verksamma förskollärare samt en verksam rektor, från tre olika förskolor och kommuner varav två kommunala förskolor och en privat. Denna metod bidrar till en fördjupad och detaljerad verklighetsbaserad bild av vårt undersökningsområde, där respondenterna kan förmedla sina upplevelser och åsikter med egna ord på ett mer detaljerat sätt. För att få syn på barngruppsstorlekens främsta påverkan kunde vi genom sortering av det empiriska materialet göra tematiseringar som ligger till grund för den kvalitativa analysen. Som teoretisk utgångspunkt har vi tillämpat Bronfenbrenners utvecklingsekologiska systemteori för att kunna undersöka hur faktorer i olika system påverkar varandra.

Resultatet visar att pedagogerna anser att de för stora barngrupperna har en övervägande negativ påverkan på deras och barnens välbefinnande. Stora barngrupper, låg personaltäthet och hög arbetsbelastning skapar stress och ångest samt fysiska besvär såsom värk och ökad trötthet. Resultatet skildrar också försvårade omständigheter och hinder när det kommer till att upprätthålla en god kvalitet, det vill säga att främja det enskilda barnets utveckling och lärande, det minskar också barnens tillgång till pedagoger vilket gör det svårare för deras behov att bli tillgodosedda. De stora barngrupperna utgör ett hinder för den planerade undervisningen där lärandesituationer ofta bortprioriteras på grund av många barn och lite pedagoger. Resultatet visar också på de politiska beslutens stora påverkan på verksamheten. Nyckelord: barngrupp, kvalitet, pedagoger, påverkan, omsorg, systemteori, upplevelse

Nyckelbegrepp

I denna studie nämner vi de återkommande begreppen *barngrupp*, *pedagoger* och *kvalité*. Vi vill i detta avsnitt förtydliga vad vi syftar till när dessa begrepp nämns.

Barngrupp

I vår studie benämner vi genomgående begreppet barngrupp och barngruppsstorlek. Begreppet *barngrupp* syftar till de barn som ingår i en avdelning och som pedagogerna arbetar med dagligen. Med begreppet *barngruppsstorlek* menas antalet barn som ingår i barngruppen, det vill säga storleken på de barngrupper som redovisas i denna studie.

Pedagoger

Med begreppet *pedagoger* syftar vi till de förskollärare och den rektor som varit en del av denna studie, som är eller har varit verksamma inom förskolans verksamhet.

Kvalité

Med *kvalité* syftar vi till process kvaliteten som bidrar till en trygg, stimulerande och utvecklande miljö samt den pedagogiska kvaliteten som bidrar till barnens lärande och välbefinnande samt hur verksamheten planeras och genomförs för att främja lärande och utveckling som är anpassat för barnens individuella behov och ger en möjlighet att vara delaktiga och ha inflytande (Skolverket, 2004, s. 4, 12).

Innehållsförteckning

Förord.....	2
Abstrakt.....	3
Nyckelbegrepp.....	4
1 Inledning.....	7-8
2 Syfte och frågeställningar	9
3 Teoretisk bakgrund.....	10
3.1 Utvecklingsekologisk systemteori.....	10-11
3.2 Teoretiska begrepp.....	11
3.2.1 Mikrosystem.....	11
3.2.2 Mesosystem.....	11
3.2.3 Exosystem.....	12
3.2.4 Makrosystem.....	12
4 Tidigare forskning.....	14-15
4.1 Kvalité.....	15-16
4.2 Pedagoger	17-18
4.3 Barn.....	18-19
5 Metod.....	20
5.1 Kvalitativ metod.....	20

5.2 Kvalitativ intervju.....	20-21
5.3 Semistrukturerade intervjuer & intervjuguide.....	21
5.4 Urval.....	22
5.5 Genomförande.....	22-23
5.6 Validitet och reliabilitet.....	23-24
5.7 Etiska ställningstaganden.....	24-25
5.8 Analysmetod.....	25-26
6 Resultat och analys.....	27

6.1 Pedagoger.....	27
6.1.1 Det fysiska och det psykiska	
28 6.1.2 Känslan av otillräcklighet.....	
29-30	6.2
Barn.....	30
6.2.1 Olika förutsättningar barngruppen.....	30-31
6.2.2 Barnens lek.....	31
6.2.3 Barnens lärande.....	31-32
6.3 Kvalité.....	33
6.3.1 Läroplanens intentioner.....	33-34
6.3.2 Fokus på omsorg och lärande.....	34-35
6.3.3 Politiker och ekonomi.....	35-36
6.4 Finns det något positivt med stora barngrupper?.....	36
6.5 Teoretisk utgångspunkt i relation till resultatet.....	36-38
7	Diskussion
och	och
slutsats.....	39
Resultatdiskussion.....	39-41 7.2
Metoddiskussion.....	41-42 7.3
Avslutande sammanfattning.....	42-43 8
Vidare forskning.....	44
Referenser.....	

1. Inledning

Storleken på barngrupperna i förskolan är ett omdiskuterat och högst relevant ämne. Genom flertalet nyhets- och debattartiklar går det att läsa om pedagogers frustration om det nuvarande läget och en önskan om förändring. I en av SVT:s nyhetsartiklar framgår det att nästan varannan barngrupp i de svenska förskolorna idag är för stor (SVT, 2022). Enligt Skolverkets riktlinjer bör en grupp med åldrarna 1–3 år innehålla 6-12 barn och en grupp med åldrarna 4-5 år bör innehålla 9-15 barn. Dessa riktlinjer ska sedan sättas i relation till olika variabler såsom personaltäthet, utbildning och kompetens. Däremot går det inte att utläsa om det finns riktlinjer för hur många barn det bör vara per pedagog (Skolverket, 2016). Dessa riktlinjer är baserade på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet med utgångspunkt i forskning inom främst pedagogik och utveckling. Sedan 2013 har det genomsnittliga antalet barngrupper per förskola ökat successivt. Under senare år kan man dock se en minskning i antalet barngrupper, däremot ser man att genomsnittet på antal barn per barngrupp ökat sedan 2020 från 14,8% till 15,3% (Skolverket, 2023).

Förutom de diskussioner och debatter som pågår i media visar även forskningen att storleken på barngrupper har en omfattande betydelse för förskolans verksamhet. I en studie gjord av Brodin, Hollerer, Renblad & Stancheva-Popkostadinova (2014, s. 976) har förskollärare i tre

olika länder, däribland Sverige, rangordnat 21 olika faktorer som påverkar förskolans kvalitet. I alla tre länder anses barngruppens storlek vara en av de topp tre viktigaste faktorerna för att säkerställa en god kvalitet i förskolan.

På grund av de rådande omständigheterna känner sig många förskollärare idag enligt Pramling Samuelsson, Williams och Sheridans (2015, s. 11) forskning otillräckliga i sin profession. De påpekar att de inte hinner genomföra eller gå på djupet med de undervisningar och aktiviteter de hade önskat för att barnen ska kunna utvecklas och lära sig och istället förenklar eller avstår man för att hinna med och spara tid. Detta bidrar även till att många inte känner sig nöjda med deras pedagogiska insatser att tillgodose allt det som läroplanen

7

föreskriver med att individualisera och kunna möta varje enskilt barn i deras utveckling och lärande. Detta resulterar i att alla barn inte kan få de utmaningar eller stöd de behöver. Förskollärarna påpekar vikten av att kunna se och bemöta varje individuellt barn, för stort antal barn i gruppen gör att tiden minskar för varje enskilt barn att bli både sedda och hörda (ibid).

I läroplanen för förskolan (2018, ss. 5-6) i enlighet med Skollagen, framkommer det att förskolan ska kunna erbjuda en likvärdig utbildning, det vill säga att alla barn, oavsett var i landet man bor, ska bli erbjudna samma förutsättningar för utveckling och lärande (SFS:2010:800). Läroplanen säger även att barn i behov av stöd ska tillgodoses detta och att verksamheten ska möta varje barns individuella behov och förutsättningar (ibid). Förutom läroplanen och Skollagen, nämner FN:s barnkonvention att barnens bästa alltid ska komma i första hand samt att barnen ska skyddas mot våld, skada och övergrepp (UNICEF, 2009).

Utifrån de pågående diskussionerna och debatterna menar vi att de ovannämnda intentionerna blir försvårade till följd av de stora barngrupperna och därför finner vi det intressant att undersöka närmare hur pedagoger upplever att storleken på barngruppen påverkar olika faktorer inom förskolans verksamhet.

2. Syfte & frågeställningar

Syftet med denna studie är att undersöka pedagogers upplevelser av hur storleken på barngrupper påverkar dem själva, barnen och förskolans kvalitet. Det vi vill belysa i denna studie är de negativa konsekvenser som påverkar, detta för att uppmärksamma och lyfta fram pedagogernas egna åsikter och resonemang rörande sitt dagliga arbete i förskolans verksamhet.

1. Hur påverkas pedagogerna av för stora barngrupper?
2. Hur upplever pedagogerna att barnen påverkas av för stora barngrupper ?
3. Hur upplever pedagogerna att förskolans kvalitet rörande läroplanens intentioner och möjligheten att skapa en trygg och lärorik miljö påverkas av för stora barngrupper?

3. Teoretisk bakgrund

I denna studie har vi valt att utgå från Bronfenbrenners utvecklingsekologiska systemteori. Genom att analysera resultatet med hjälp av denna teori kan vi få syn på hur barngruppens storlek påverkar både pedagogers och barns välbefinnande samt förskolans kvalitet. Med hjälp av teorin kan vi få syn på hur pedagoger och barn både påverkar och påverkas av händelser och hur detta i sin tur påverkar förutsättningar att hantera och befinna sig i en stor barngrupp, utifrån teorin kan vi också se hur alla system samspelar och påverkar varandra (Andersson 1980, s. 1).

3.1 Utvecklingsekologisk systemteori

Den utvecklingsekologiska systemteorin presenterades för första gången år 1980. Upphovsmannen till teorin var den rysk- amerikanska psykologen Urie Bronfenbrenner. Han studerade under en lång tid miljöns inflytande på individens utveckling och relationen mellan individ och samhälle (Hwang & Nilsson, 2019, s. 78).

Den utvecklingsekologiska grundtanken är att varje individ utvecklas i samspel med sin omgivning och dess sociala sammanhang, vilket innebär att alla människors utveckling och lärande sker i en kontext och i ett samspel med sin miljö. Med miljö menas inte enbart den fysiska och direkta närmiljön utan även de människor du har runt omkring dig och samhället (Hwang & Nilsson, 2019, s. 42). Samspelet mellan olika sammanhang och delmiljöer är väsentliga då dessa antingen direkt eller indirekt påverkar en individ. Denna utvecklingsekologiska teori fick stor betydelse inom sociokulturella sammanhang och riktar sig främst till barns utveckling och lärande. Däremot påpekade Bronfenbrenner att utveckling sker genom hela livet och kan användas till att beskriva alla människors utveckling inom olika sammanhang. En grundtanke inom teorin är att alla människor är aktiva individer och aktörer som rör sig in i, påverkar och förändrar de miljöer de berörs av (ibid, ss. 42-43).

Att miljön har betydelse för barns utveckling går att utläsa ganska tidigt inom traditionell utvecklingspsykologi men endast med ett begränsat fokus på barnets direkta närmiljö

10

(Andersson, 1980, ss. 5-7). Som kritik mot denna begränsning utvecklade Bronfenbrenner den utvecklingsekologiska teorin där han menar att alla miljöer påverkar varandra i ett samverkande system. Han påpekade att de studier och forskning som sker behöver innefatta hela barnets verklighet, inte enbart den närmsta, då även de miljöer som är längre ifrån barnen indirekt påverkar dem. Detta perspektiv visar på samspelet mellan olika faktorer inom de olika systemen och hur systemen samspelar och påverkar varandra. Inom den utvecklingsekologiska teorin beskrivs individen påverkas av fyra olika system; mikro-, meso-, exo- och makrosystemet (ibid.).

3.2 Teoretiska begrepp

Detta avsnitt kommer att gå igenom de teoretiska begrepp som vi kommer att underbygga vår

analys på. Med hjälp av dessa begrepp kan vi få syn hur de olika faktorerna inom systemen såsom pedagoger, barn och läroplanens intentioner indirekt påverkar varandra.

3.2.1 Mikrosystem

Mikrosystemet är den nivå som står i centrum. Denna nivå utgörs av det mest centrala i en individs liv såsom hemmet, föräldrar och syskon, alltså den närmaste familjekretsen. Det är viktigt att detta system är i balans och fungerar för att barnet ska må bra. I takt med att barnet växer kommer andra faktorer in i mikrosystemet såsom förskola, grannar, kamratrelationer och pedagoger (Hwang & Nilsson, 2019, s. 79). På denna nivå kan vi studera hur relationerna mellan de olika faktorerna inom systemet exempelvis, pedagoger och barn påverkar varandra och hur pedagogerna arbetar med att uppfylla målen och intentionerna i förskolans styrdokument. Beslut rörande styrdokument och gruppsammansättning sker inom andra system men det är inom mikrosystemet det arbetas med i praktiken och därför måste pedagogerna förhålla sig till och planera verksamheten utifrån storleken på barngruppen (ibid.).

3.2.2 Mesosystem

Det är i mesosystemet som de olika faktorerna i samtliga system kan kopplas samman (Hwang & Nilsson, 2019, s. 79). Här kan vi studera relationerna mellan de olika faktorerna och få syn på om de främjar eller hindrar varandra. I vår studie kan detta innebära huruvida barngruppens storlek påverkar pedagogerna, barnen och verksamheten. Det är även här vi kan

11

få syn på bland annat hur exosystemets faktorer påverkar barnen och pedagogerna inom mikrosystemet.

3.2.3 Exosystem

Inom exosystemet rymmer sådana förhållanden och faktorer som individerna själva inte kan påverka men som fortfarande påverkar faktorerna i närmiljön (Hwang & Nilsson, 2019, s. 80). I relation till vår studie kan det vara beslut tagna av politiker inom kommunen som rör barngruppens storlek, personaltäthet och hur förskolans miljö är utformad som indirekt påverkar förskolans verksamhet. Det kan också innefatta resursfördelning till förskolor, det vill säga lokaler, arbetsvillkor, personaltäthet och beslut rörande barngruppsstorleken (ibid.).

3.2.4 Makrosystem

Inom makronivån ingår faktorer som bland annat politiska beslut, normer och värden som finns i samhället där individen växer upp och lever, som ger en indirekt påverkan på individen (Hwang & Nilsson, 2019, s. 80). Här ingår bland annat Skolverkets rekommendationer på antal barn i barngrupper, läroplaner, Skollagen och barnkonventionen samt beslut om förskolans ekonomi. Ekonomin påverkar i sin tur förskolans personaltäthet vilket är en av faktorerna som påverkar förutsättningarna för att kunna hantera en större barngrupp. Pedagogerna i sin tur behöver förhålla sig till dessa styrdokument och riktlinjer i deras arbete vilket vidare påverkar deras närmiljö i mikrosystemet, alltså barnen (ibid.).

3.3 Analysverktyg

Utifrån pedagogernas upplevelser kan vi vidare resonera kring de villkor som formas och sätts mellan de olika systemen som i sin tur påverkar de själva, barnen och kvaliteten. Exempelvis kan vi studera relationer mellan faktorerna i mikrosystemet men också studera pedagogernas förutsättningar att möta och anpassa verksamheten till varje individuellt barn. I förhållande till vårt syfte och frågeställningar blir mikro- och exosystemet mest relevanta. Däremot är det oundvikligt att utesluta makrosystemet då villkor som formas inom dessa också påverkar vad som sker inom mikrosystemet. Inom mikrosystemet kan vi ställa oss frågan; hur påverkas barnets utveckling och välbefinnande av relationen och interaktionen till pedagogerna? Vi kan också få syn på hur pedagogerna påverkas av de krav och förutsättningar som ges från exosystemet.

12

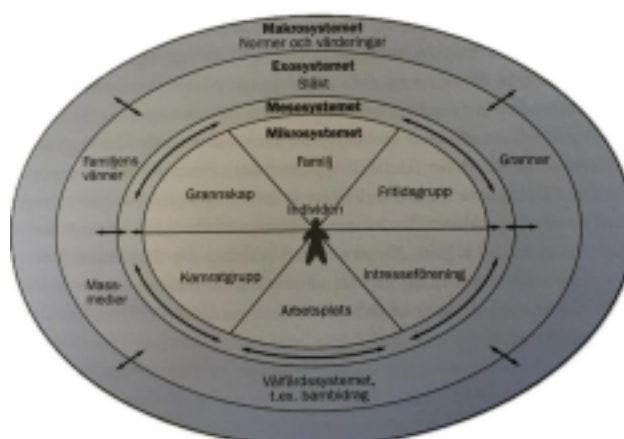

Bild som förklarar Bronfenbrenners utvecklingsekologiska systemteori.

Källa: Hwang & Nilsson (2019)

13

4. Tidigare forskning

Som grund för vår studies tidigare forskning har vi valt att använda oss av fyra artiklar och en avhandling. Denna tidigare forskning utgör en stabil forskningsgrund för vårt valda syfte och frågeställningar. Samtliga artiklar och avhandling berör effekterna av stora barngrupper i relation till pedagoger, barn och kvalité.

Swedish preschool teachers' ideas of the ideal preschool group av Ingrid Pramling Samuelsson, Pia Williams, Sonja Sheridan & Annette Hellman. Publicerad år 2016 i *Journal*

of early childhood research, SAGE.

Exploring Mindfulness for Perceived Teacher Stress and Classroom Climate av Cynthia F. DiCarlo, Ashley B. Meaux & Eric H. LaBiche. Skriven år 2019 och publicerad år 2020 i *Early Childhood Education Journal, Springer Nature B.V.*

Professionell komplexitet i svensk förskola - pedagogers berättelser om förändrade villkor och uppdrag, skriven av Maria Lennartsdotter, utgiven år 2024 av Karlstads universitet.

Stora barngrupper i förskolan relaterat till läroplanens intentioner av Ingrid Pramling Samuelsson, Pia Williams & Sonja Sheridan. Publicerad år 2015 för Nordisk barnehageforskning.

Preschool teachers' understanding of quality in preschool: a competitive study in three European countries av J. Brodin, L. Hollerer, K. Renblad & V. Stancheva-Popkostadinova. Publicerad år 2014 för *Early Childhood Development and Care*.

Förskolan är en viktig del av vårt samhälle, 87% av Sveriges barn i åldrarna 1-5 år är inskrivna i förskolan (Pramling Samuelsson et al., 2016, s. 445). Tidigare forskning visar att antalet barn i grupperna varierar runt om i landet och kan vara så stora som 26 eller fler barn per grupp (Pramling Samuelsson et al., 2015, s. 5). Barnantalet per barngrupper idag överskrider det rekommenderade antalet på många förskolor. Tidigare har den svenska förskolan blivit omtalad internationellt som ett föredöme med förskolor av världsklass. Idag

14

porträtteras istället en bild av bristande likvärdighet, problematiska arbetsvillkor och sjukskriven personal (Lennartsdotter, 2024, s. 11).

Tidigare forskning visar att storleken på barngruppen och personaltäthet är en avgörande faktor för pedagogernas arbete och bidrar till förskolans kvalitet (Pramling Samuelsson et al., 2015, s. 2). Hur barngrupperna är konstruerade påverkar inte bara pedagogerna i verksamheten utan även barnen och det är avgörande för hur stort utrymme det finns för utveckling och lärande (Pramling Samuelsson et al., 2015, s. 7). Brodin et al., (2015, s. 976) har i deras studie presenterat vilka faktorer som pedagoger anser vara viktigast för att hålla en

god kvalitet i förskolan. Studien är gjord i Sverige, Österrike och Bulgarien och i alla länderna rankar pedagogerna barngruppens storlek som topp tre av tio. I Sverige hamnar barngruppens storlek som nummer två, personaltätheten som nummer tre och på plats nummer ett kommer pedagogernas egna attityd gentemot arbetet. Även Pramling Samuelsson et al., (2016, s. 446) presenterar en studie i sin artikel där de har jämfört den svenska förskoleverksamheten med sju andra länder. Resultatet visar att pedagoger i Sverige interagerar mindre i barns lek och aktiviteter än i de andra länderna. Detta har blivit en av flera konsekvenser till följd av de stora barngrupperna.

4.1 Kvalité

Historiskt sett har förskolan gått från att vara endast barnomsorg för arbetande vårdnadshavare till att bli en rättighet som varje barn bör ta del av (Lennartsdotter, 2024, s. 9). Förskolan har tidigare varit en arbetsmarknadspolitisk åtgärd som bidrog till att fler kvinnor kunde komma ut på arbetsmarknaden. Det är inte förrän de senaste årtiondena som förskolan gått från att endast vara barnomsorg till att bli en egen skolform. Det var först när förskolan fick en läroplan 1998 som barnens rätt till förskola förtydligades, snarare än vårdnadshavares rätt till barnomsorg (ibid.). År 2010 kom förskolan att lyda under Skollagen som anger att oavsett vårdnadshavarens sysselsättning, ska alla barn från ett års ålder erbjudas förskola (SFS 2010:800). I och med denna förändring fick förskolan en ny inriktning, från att fokuset legat på omsorg och lek genomsvaras läroplanen nu av kunskap, lärande och undervisning medan omsorg och lek tillskrivs i betydligt mindre utsträckning och knappt nämns i Skollagen överhuvudtaget (Lennartsdotter, 2024, s. 19).

I och med att förskolan blev en egen skolform år 2010, gjordes det förändringar i förskolans styrdokument. Förutom att områden som matematik, naturkunskap och språk lades in i läroplanen, förändrades även pedagogernas arbetsuppgifter. I 2016 års revidering blev det en tydligare uppdelning mellan förskollärare och barnskötare där det bland annat tillkom krav på att förskollärare ska dokumentera varje barns lärande samt följa upp och utvärdera detta (Lennartsdotter, 2024, s. 19). Samtidigt som kraven har ökat har pedagogernas förutsättningar för att genomföra det nya uppdraget minskat. Lennartsdotter uttrycker att “styrdokumentet är i otakt med förskolans förutsättningar” (ibid. s. 21). Sedan arbetsuppgifterna blev mer

uppdelade mellan personalen i förskolorna och förskollärare fick ansvar att leda ett mer målstyrt arbete, upplever pedagogerna att undervisningen frångår det traditionella arbetssättet att utgå från barnens intresse (ibid. s. 10). Förskolans utökade ansvar kring utbildning och undervisning baseras snarare på ambitioner från utbildningspolitiken än på pedagogernas egna önskemål (Pramling Samuelsson et al., 2015, s. 2).

I samband med förskolans förändrade uppdrag skedde även en ökning av antalet barn inskrivna i förskolan. Det gick från 57% år 1990 till 87% år 2016 (Pramling Samuelsson et al., 2016, s. 445). Inte enbart antalet har ökat på senare år, utan även vistelsetiden. I takt med detta har problematiken kring storleken på barngrupperna blivit alltmer uppmärksammas. Förskollärare framför negativa konsekvenser till följd av denna utveckling av förskolans verksamhet. De menar bland annat att det har blivit allt svårare att arbeta utifrån läroplanens intentioner (Pramling Samuelsson et al., 2015, s. 2). Förskolan ska vara en plats som gynnar barnens livslånga lärande och välbefinnande och detta menar förskollärare är svårt på grund av de ökade kraven på förskolan (Pramling Samuelsson et al., 2016, s. 454). Till följd av detta uppstår också en bristfällig likvärdighet på landets förskolor. På grund av tidsbrist och stora barngrupper väljer pedagoger bort vissa delar av läroplanen, vilket betyder att barnen inte får ta del av läroplanens samtliga delar (Lennartsdotter, 2024, s. 11). De villkor som skapas för barns möjligheter till utveckling och lärande har ett starkt förknippat band till förskolans pedagogiska kvalitet. Forskning visar att ju fler utbildade pedagoger det finns i förhållande till antalet barn i gruppen, desto större blir sannolikheten att förskolans kvalitet förbättras, vilket innebär att barnen får mer individuell uppmärksamhet, att pedagogerna kan skapa en trygg och stimulerande miljö och ge barnen en möjlighet till fler interaktioner som stödjer deras sociala och kognitiva utveckling. Fler pedagoger per barn bidrar till fler möjligheter för meningsfulla möten mellan barn och pedagoger och ökar chansen till en högre processkvalité, vilket gynnar barnens utveckling och lärande (Pramling Samuelsson et al., 2015, s. 2).

4.2 Pedagoger

Under 2018 startade pedagoger runt om i Sverige ett uppror vid namn #pressatläge för att larma och kritisera rådande arbetsvillkor (Lennartsdotter, 2024, s. 9). Under hashtaggen framför fler än 1000 pedagoger sina upplevelser om de bristande villkor som finns i förskolans verksamhet för att kunna utföra sitt arbete på ett kvalitativt sätt. De larmade om att arbetsbelastningen var för hög, barngrupperna för stora och personaltätheten för låg (ibid. ss.

9-11).

Jag känner mig otillräcklig och stressad, det tjuter i öronen och hela hösten har mer eller mindre varit kaos. Stora barngrupper, kollegor som sjukskrivs pga av stress och inga pengar till vikarier (Lennartsdotter, 2024, s. 74).

Förskolläraryrket har kommit att toppa listorna över den yrkesgrupp med flest långtidssjukskrivningar. Detta tillsammans med brist på vikarier och ekonomiska hinder i att bli tilldelade vikarier, ökar arbetsbelastningen för pedagogerna som är kvar (Lennartsdotter, 2024, s. 20). Forskning gjord av DiCarlo, Meaux & LaBiche (2019, s. 486) visar på att läraryrket är ett av de mest stressfulla yrken när det kommer till arbete med människor. Den höga stress som pedagoger upplever kan ha en negativ påverkan både på deras fysiska och psykiska hälsa och kan leda till ökad dagtrötthet, höga kolesterolvärden som i sin tur kan leda till huvudvärk, försvagat immunförsvar och värk i kroppen. Den ökande stressen bland pedagoger kan också leda till en negativ miljö på avdelningen och ha en negativ påverkan på barnens lärande och utveckling. Enligt DiCarlo et al.,(2019, s. 485), forskning orsakas stressen av bland annat stora barngrupper och för hög arbetsbelastning men de menar också att stressen är en konsekvens av brist på stöd från huvudmän och ledning. Under tiden som pedagoger larmade om för stora barngrupper, hög arbetsbelastning och personalbrist, diskuterade politikerna åtgärder för hur fler barn ska kunna delta i förskolans verksamhet (Lennartsdotter, 2024, ss. 20-21).

Pedagogerna berättar om svårigheter att kunna gå iväg på exempelvis planering då det kräver att en eller flera pedagoger lämnar barngruppen. Med en redan låg personaltäthet resulterar det i att ett fåtal pedagoger ska ansvara för en stor barngrupp. Pedagogerna berättar att de känner sig tvungna att planera på deras raster eller efter arbetstid (Lennartsdotter, 2024, ss. 93-94). Det framgår tydligt att personaltätheten har en stor inverkan på verksamheten men i pedagogernas berättelser framgår det också att på grund av en större barngrupp tar andra

uppgifter som påklädning, toalettbesök, blöjbyten etcetera upp mycket tid vilket ger mindre tid åt arbetsuppgifter som planering, dokumentation och uppföljning (ibid. s. 20). Det gör det även svårt för pedagogerna att slutföra lärandesituationer och aktiviteter när det sker oförutsedda händelser som konflikter, ledsna barn eller blöjbyten som ständigt avbryter (ibid. s. 103).

4.3 Barn

Tidigare forskning visar ett klart samband mellan barngruppens storlek och kommunikation både mellan pedagog och barn men också mellan barnen själva samt interaktion mellan barn och miljö. Ju större barngrupperna är, desto färre möjligheter ges det för pedagogerna att fokusera och kommunicera med det enskilda barnet under en längre tid (Pramling Samuelsson et al., 2015, s. 3). Pedagogernas strävan att tillgodose varje individuellt barn gör att barngrupperna upplevs som stora och att behöva interagera med det enskilda barnet för att främja utveckling och lärande i barngrupperna upplevs som problematiskt (Lennartsdotter, 2024, s. 31).

Barngruppens storlek kan även påverka den fysiska miljön och vilka material samt vilka rum barnen har tillgång till. Det kan också påverka vilka aktiviteter som är möjliga att genomföra. Pedagogerna upplever att när barnantalet ökar minskar barnens chans att vara delaktiga och ha inflytande (Pramling Samuelsson et al., 2015, s. 3).

Om barn får vistas i positiva miljöer påverkas deras hjärnor och utveckling på ett positivt sätt. Däremot, om barnen skulle befinna sig i en miljö som är kantad av stress och negativitet, hämmas deras utveckling (DiCarlo et al., s. 486). Stress hos barn kan leda till bland annat huvudvärk, muskelvärk, dålig sömn och koncentrationssvårigheter (ibid.).

4.4 Kunskapslucka

Under genomgången av den tidigare forskningen framgick det tydligt att det inte forskats mycket kring hur barnen påverkas av stora barngrupper, detta nämns endast kort i DiCarlo et al's (2019, s. 486) artikel. Därför har vi i denna studie valt att koppla en av frågeställningarna till just hur barnen påverkas. Det framgår även tydligt i den tidigare forskningen att pedagogernas upplevelser och åsikter angående deras arbetsförhållanden ej lyssnas eller tas

5.1 Kvalitativ metod

I denna studie användes en kvalitativ metod, som intresserar sig mer för meningar och innebörder än för siffror och statistik. Alvehus (2023, s. 22) beskriver kvalitativ forskning som tolkande forskning vilket gör att begreppet tolkning blir central inom denna metod. Till skillnad från en kvantitativ studie där man kan utläsa exakta statistik och siffror, är kvalitativ forskning forskarens tolkning av det datamaterial som samlats in. Men en kvalitativ metod öppnar också upp för en mer generell förståelse av ett fenomen, där det handlar om att för läsaren utöka den tolkningsrepertoar som vetenskapen har tillgänglig och att skapa egna tolkningar som kan vara av vikt till andra som också är intresserade av fenomenet. Poängen med en kvalitativ forskning är inte metoden i sig utan snarare vad forskaren vill få sagt och vad man som forskare vill kunna bidra till och med (ibid.).

Till skillnad från den kunskap man får när man arbetar med kvantitativa metoder, är syftet med en kvalitativ metod att införskaffa sig ny och fördjupad kunskap. Oftast är det textmaterial som bearbetas vid en kvalitativ metod. Att upptäcka nya problem, möjligheter och att eftersträva en djupare helhetsbeskrivning av till exempel en studerad situation är ett sätt att beskriva kvalitativ forskning på (Patel och Davidson, 2019, s. 53).

5.2 Kvalitativ intervju

För insamling av data i denna studie bestämde vi oss för att använda oss av kvalitativa intervjuer. Vi anser att utifrån de frågeställningar denna studie undersöker, är kvalitativa intervjuer till störst fördel då vi undersöker pedagogernas upplevelser av verksamheten, i relation till stora barngrupper. Patel och Davidson (2019, s. 107) menar att detta är till fördel då respondenterna kan uttrycka sig nyanserat och utförligt till skillnad från enkäter eller enbart observationer. Här får de även chans att uttrycka sig mer fritt och återberätta en mer nyanserad beskrivning av allmänna och vardagliga företeelser. Intervjuer kan också ses som en fördel då den som intervjuar kan hjälpa respondenten att förtydliga om det uppstår

oklarhet kring en fråga och det ger även intervjuaren en chans att ställa följdfrågor för att få ett så detaljerat svar som möjligt (ibid.).

5.3 Semistrukturerade intervjuer & intervjuguide

I en kvalitativ intervju kan man enligt Alvehus (2023, s.114) använda sig av olika strukturer. En ostrukturerad intervju innebär att frågorna inte är bestämda i förväg, utan man utgår helt enkelt från ett blankt papper. Nackdelen med denna typ av intervju är att den person som utför intervjun kan påverka svaren som ges vilket forskaren måste ta hänsyn till. En strukturerad intervju innebär att alla frågor är förutbestämda samt vilken följd frågorna ska komma i. I en semistrukturerad intervju sammanställs ett frågeformulär, en så kallad intervjuguide. Detta kan användas mer som en vägledning där ordning och innehåll kan ändras beroende på svar från respondenten, snarare än att följa formuläret till punkt och pricka (ibid.).

För att få ut så mycket som möjligt av de kvalitativa intervjuerna, utformade vi en *semistrukturerad* intervjuguide, med syfte att svara på studiens frågeställningar. Två intervjuguider utformades med ett innehåll av 15-19 frågor, för att få ut så mycket som möjligt av de kvalitativa intervjuerna. Dessa frågor är skrivna för att kunna svara på studiens frågeställningar, vilka är att få syn på hur pedagoger upplever att de stora barngrupperna påverkar dem själva, barnen och förskolans kvalitet med att skapa en trygg och lärorik miljö. Utgångspunkten med intervjun var att det skulle vara samma upplägg för alla respondenter som deltog med en viss justering för den privata förskolan.

Innan vi bestämde oss för att använda en semistrukturerad intervju som metod diskuterade vi för och nackdelar kring både intervjuer och enkätundersökningar. Vi kände dock att vid en enkätundersökning riskerade vi att inte få några fördjupade och nyanserade svar vilket i sin tur hade gjort analysen svårare samt en större risk att inte få våra frågeställningar besvarade.

5.4 Urval

För att undersöka vårt syfte och frågeställningar om barngruppernas storlek och dess påverkan, består vårt urval av fyra stycken verksamma förskollärare samt en rektor. Vi har valt att utgå ifrån förskollärarnas och rektorns upplevelser då dessa befinner sig i ett mellanläge och kan framföra upplevelser både från de själva och barnen samt arbetet med förskolans kvalitet. Vi har utgått från ett *strategiskt urval* vilket innebär att de intervjupersoner som deltagit i studien har vissa specifika erfarenheter och kan förhålla sig till de frågor vi valt att studera (Alvehus 2023, s. 97).

Vi har valt att ha tre urvalskriterier; den första lyder att de vi intervjuar ska ha erfarenhet av förskolläraryrket och att de i dagsläget ska vara verksamma inom förskolan. En anledning till detta är att förskollärare har ett huvudansvar för verksamheten och dess kvalitet, samt att detta är vår blivande yrkesroll, vilket ökar relevansen för oss. Det andra urvalskriteriet handlar om att vi har valt personer med en längre erfarenhet, mellan 20-40 år, för att få en så nyanserad och bred bild som möjligt, men det ger oss också en chans att ta tillvara på deras erfarenheter av hur storleken på barngruppen påverkar förskolan. Det tredje urvalskriteriet är att respondenterna ska arbeta i olika kommuner samt både i kommunal och privat förskola, detta för att öka chanserna att få olika synsätt och bredare perspektiv till vår studie. En ytterligare anledning till dessa urval är att det blir mer homogent vilket enligt Alvehus (2023, ss. 98-100) gör det enklare att skapa jämförelser mellan de olika respondenterna.

5.5 Genomförande

För att få tag på respondenter som passade de urvalskriterier som vi ansåg vara viktiga för vår studie, användes två olika tillvägagångssätt. Det första var att ta kontakt med personer som vi visste uppfyllde kriterierna. Vi skickade ut missivbrev (se bilaga 1) där vi presenterade oss för dessa, då inte alla som blev tillfrågade var bekanta med oss båda, där vi informerade om studiens syfte, frågeställningar och vad intervjun skulle innehålla. Efter visat intresse att delta i vår studie, bestämdes tid och plats i samråd med de personer som kom att delta.

Fyra av fem intervjuer genomfördes på respondenternas arbetsplatser. Den sista intervjun fick bli över dator via videosamtal på grund av oförutsedda omständigheter.

Under intervjuerna valde vi båda två att närvara. En av oss var ansvarig att ställa huvud- och följdfrågor utifrån den intervjuguide denne skapat, medan den andra ansvarade för att skriva eventuella anteckningar. För att kunna göra en rättvis tolkning och analys av materialet, valde vi att spela in ljudet i intervjuerna för att sedan transkribera. Under genomförandet av intervjuerna började vi med att kort presentera oss och berätta vad studien handlar om, dess syfte och frågeställningar. När inspelningen startade blev respondenterna informerade om vad intervjun innebar såsom deras rättigheter samt hur och var intervjuerna kommer att användas och därefter gav de ett muntligt medgivande. En av oss började ställa huvudfrågor utifrån intervjuguiden och genom att vara en aktiv lyssnare ställa relevanta följdfrågor under intervjuens gång. Detta menar Alvehus är viktigt för att uppmuntra respondenten att fortsätta prata och utveckla eller fördjupa sig i sitt svar (Alvehus, 2023, s. 115). Under tiden antecknade den andra om den upplevde att det behövdes.

Efter intervjun tackade vi respondenterna för visat intresse och medverkan i vår studie. Sedan transkriberades intervjuerna så fort som möjligt. Transkriberingarna skedde via dator där svaren från respondenterna skrevs ner ord för ord och där vi noterade reaktioner såsom miner och gester för att kunna tolka svaren på ett så korrekt sätt som möjligt.

5.6 Validitet och reliabilitet

Forskningens reliabilitet och validitet är avgörande faktorer för att den ska hålla en hög kvalitet. Reliabilitet är av stor betydelse, den syftar till tillförlitligheten på den data studien byggs på, hur datan samlas in och sedan bearbetas. Patel och Davidson (2019, ss. 133-134) menar att ett sätt att säkra reliabiliteten är att antingen genomföra studien fler gånger för att kunna säkerställa ett likvärdigt resultat eller också jämföra resultatet med resultat från andra forskare som undersöker samma fenomen. Validitet handlar om hela forskningsprocessen, hur forskaren får fram ett underlag som kan leda till en trovärdig tolkning av den data som samlas in (ibid.). Ett antal åtgärder har vidtagits med avsikt att stärka studiens reliabilitet och validitet, med hänsyn till såväl förberedelser, genomförande samt efterarbete. För att säkerställa att den data och det underlag som samlats in är av relevans till våra frågeställningar, valdes personer omsorgsfullt ut och detta utifrån färdigställda kriterier. Ett

flertal intervjuer genomfördes vilket gav ett bredare underlag som bidrog till att kunna

23

jämföra inför ett sammanställande av resultatet. Förskollärarna och rektorn arbetar på två olika slags förskolor i tre olika kommuner vilket gav ett mer generellt perspektiv än om vi hade intervjuat personer från enbart en förskola med lika förutsättningar. Förskollärarna fick svara på samma huvudfrågor utifrån en välarbetad och noga övervägd intervjuguide (se bilaga 2) vilket bidrog till en mer strukturerad intervju. Rektorn fick delvis svara på samma huvudfrågor men också omformulerade frågor (se bilaga 3) då den privata förskolan har andra förutsättningar än de kommunala. Alla intervjuer spelades in för att säkerställa respondenternas exakta svar i transkribering och en rättvis tolkning och analys.

För att ytterligare stärka reliabiliteten hade fler intervjuer kunnat genomföras på fler förskolor med olika förutsättningar såsom exempelvis socioekonomiska förhållanden eller respondenter från olika län, då tillgång till pedagoger och stöd samt behovet av förskolor kan variera runt om i landet och därmed förutsättningarna till att hantera en större barngruppsstorlek.

5.7 Etiska ställningstaganden

För att utföra en forskningsinriktad studie behöver de som forskar ta hänsyn till de etiska krav som är grundläggande för all forskning (Vetenskapsrådet, 2017, s. 12). Forskningsetik syftar till de etiska riktlinjer, principer och krav som alla som utför en forskningsstudie måste vidta, för att säkerställa att forskningen genomförs samt att känslig information behandlas på ett ansvarsfullt och respektfullt vis. Det handlar om att skydda de medverkandes integritet, undvika att kränka eller skada samt att forskningen är ärlig och transparent. Det ställs krav på forskningens ändamål och hur forskningen genomförs. Forskningsetiken är grundläggande för att upprätthålla trovärdighet och förtroende för resultatet och säkerställa att forskningen sker med ändamålet att bidra till samhällets bästa på ett rättvist och ansvarsfullt sätt (ibid.).

Vetenskapsrådet redovisar fyra etiska krav; *informationskravet*, *samtyckeskravet*, *konfidentialitetskravet* och *nyttjandekravet* och dessa utgör tillsammans en ram för att säkerställa att forskningen respekterar respondenternas rättigheter och skyddar deras identitet samt att forskningen sker på ett etiskt och ansvarsfullt sätt. *Informationskravet* innebär att de som tillfrågas att delta ska bli informerade om studiens syfte och vad deras medverkan innebär så de kan fatta ett välgrundat beslut om att delta eller ej. *Samtyckeskravet* innebär att

de medverkande självmant ska samtycka till att delta efter det att fullständig information om vad deltagandet innebär har givits. De ska också informeras om att deras deltagande kan

24

avbrytas av dem själva när som helst under intervjun om så önskas utan ifrågasättning. *Konfidentialitetskravet* innebär att forskarna måste skydda de medverkandes uppgifter så att de inte kan identifieras. Resultaten ska presenteras på ett sådant sätt som förhindrar identifiering av enskilda individer. *Nyttjandekravet* innebär att den insamlade datan endast ska användas för forskningens ändamål, det vill säga att det insamlade materialet endast får användas till det som de medverkande blev informerade om och givit samtycke till (Vetenskapsrådet, 2002, ss. 7-14).

I studien tillämpade vi Vetenskapsrådets forskningsetiska krav som är beskrivna ovan. *Informationskravet* och *samtyckeskravet* uppfylls genom ett missivbrev och ett muntligt samtycke under inspelning innan intervjun, där respondenterna informeras om studiens syfte och frivilliga medverkan och införstådda med att de kan när som helst dra sig ur utan negativ påverkan. *Konfidentialitetskravet* uppfylls genom att inga personuppgifter används i redovisningen av studien, varken namn, ålder, arbetsplats eller dylikt som på något sätt kan identifiera de medverkande. Inspelningarna av intervjuerna och dess lagring har skett på ett sådant sätt som stämmer överens med Malmö universitets riktlinjer. *Nyttjandekravet* uppfylls genom att den insamlade datan endast kommer att användas i denna studie.

I studien kommer vi även ta hänsyn till den etiska stress som kan uppstå hos de responderade. Etisk stress innebär att man som person tvingas agera i strid med sina egna moraliska värderingar, vad man anser vara rätt och vad man känner att man tvingas göra på grund av krav från arbetet (Bengtsell, Thoursie & Åstrand Freidlitz, 2021, s. 21). Då några frågor anses vara känsliga väljer vi i studien att benämna samtliga respondenter som pedagoger.

5.8 Analysmetod

Alvehus (2023, ss. 142-144) förespråkar ett sätt att genomföra analysprocessen på och övergripande förklarar han det som att sortera, reducera och argumentera. I det första steget, *sortera*, börjar man läsa igenom all den data man samlat in, gärna mer än en gång för att skapa en förtrogenhet och börja fundera på vad det hela egentligen handlar om. Sedan är det

till fördel att börja sortera efter olika kategorier som man ser är återkommande i samtliga intervjuer, detta kallas också för att tematisera. Nästa steg handlar om att *reducera*, eftersom vi inte kan presentera allt i det slutliga resultatet behöver den insamlade data komprimeras,

25

där vissa sekvenser kan beskrivas mer övergripande medan andra som anses ha större relevans kan vara mer detaljerade. Det är viktigt att det material som väljs ut är god representerad och kommer till uttryck på ett rättvist sätt. Materialet som väljs ut kommer också att påverkas av studiens syfte och frågeställningar. Sista steget är *argumentation*, utifrån problemformuleringen ska analysen underbygga slutsatserna (ibid.).

I analysen av vår insamlade data utgick vi från den process som beskrivits ovan. Vi började med att noggrant läsa igenom alla transkriberingar med den information vi fått från respondenterna. Sedan jämförde vi svaren mellan de olika respondenterna och fick syn på en del likheter och skillnader. Efter detta sorterade vi ut det som var relevant i relation till vårt syfte och våra frågeställningar men också återkommande synpunkter från respondenterna. De svaren vi ansåg vara likvärdiga slogs ihop medan de andra svaren som var av relevans tolkades enskilt. För att säkerställa att vi tolkat och redovisat materialet på ett rättvist sätt gick vi tillbaka och kollade i transkriberingarna som sista del i analysarbetet.

6. Resultat och analys

Syftet med denna studie är att undersöka hur pedagoger upplever att storleken på barngrupper påverkar pedagogerna själva, barnen samt förskolans kvalitet. För att besvara syfte och frågeställningar har fyra förskollärare från två olika kommunala förskolor och åldersindelningar förmedlat sina erfarenheter och upplevelser. Förskollärarna från äldrebarnsavdelningarna har för närvarande 17-19 barn i sin barngrupp men beskriver situationer där det varit upp till 27 barn. Förskollärarna på yngrebarnsavdelningarna har i dagsläget 15 barn i gruppen. Vi har även fått ta del av erfarenheter och upplevelser från en rektor på en privat förskola i ytterligare en kommun som gjort ett medvetet val att hålla ett lågt barnantal i sina grupper, de har för tillfället 12 barn på yngrebarnsavdelningen och 15 barn på äldrebarnsavdelningen. I resultatdelen kommer förskollärarna samt rektorn att

benämnas som pedagoger. Deltagarna i intervjuerna har varit verksamma i förskolan mellan 20-40 år. Samtliga förskollärare ingår i ett arbetslag bestående av tre pedagoger, varav två heltid och resterande mellan 75 - 93 procent. Samtliga kommunala förskolor har utifrån Skolverkets rekommendationer för stora barngrupper då rekommendationerna är max 12 barn på en yngrebarnsavdelning och max 15 barn på en äldre barnsavdelning.

Resultatet redovisas utifrån tre huvudrubriker som är formulerade utifrån studiens frågeställningar, dessa innefattar i sin tur tematiserade avsnitt utifrån vad som framkommit i intervjuerna. Detta för att kunna presentera resultatet på ett tydligt och systematiskt vis. Resultatet kommer även att analyseras utifrån den valda teoretiska utgångspunkten i studien.

6.1 Pedagoger

Den första frågeställningen handlar om pedagogernas upplevelser kring hur storleken på barngrupper påverkar dem själva. Sammanfattningsvis visar resultatet att samtliga pedagoger upplever en negativ påverkan på bland annat hälsa och privatliv till följd av de för stora barngrupperna. Men de påtalar även andra faktorer som bidrar till ökad stress och påverkan på kroppen såsom låg personaltäthet, hög arbetsbelastning och begränsad tid med varje enskilt barn. De kommande tre rubrikerna är tematiserade utifrån transkriberingarna och här presenteras mer utförliga svar från de pedagoger som är kopplade till denna frågeställning.

6.1.1 Det fysiska och psykiska

I samtliga intervjuer framkommer tydligt flertalet negativa konsekvenser för pedagogernas välbefinnande, såväl fysiska som psykiska. Den mest återkommande konsekvensen av de stora barngrupperna som samtliga pedagoger tar upp genomgående i intervjuerna är konstant stress. Flertalet påtalar att man upplever olika problem beroende på vilken åldersgrupp man arbetar med. Hos de yngre barnen menar pedagogerna att det är mycket fysisk påfrestning med tunga lyft och konstiga arbetsställningar som exempelvis mycket böckning och hukning. På äldre barnsavdelningarna beskriver en pedagog att man upplever fysisk påfrestning till följd av stressen såsom spänningar i kroppen vilket leder till ont i axlar och nacke vilket i sin tur leder till huvudvärk.

I samtliga intervjuer som genomfördes påpekar förskollärarna att det inte enbart är arbetet i förskolan som påverkas utan även privatlivet efter en arbetsdag. Pedagogerna upplever en hög ljudnivå på arbetsplatsen till följd av många barn i grupperna. Flertalet pedagoger förklarar att det framförallt märks tydligt när de upplever sus i öronen när de sätter sig i en tyst bil efter arbetet eller kommer hem till en lugnare miljö. En av pedagogerna säger “för mig är det mest ljudvolymen som tär när man kommer hem, man är känslig för höga ljud”. En annan pedagog säger att “man kunde nästan inte sätta igång ljudet i bilen”.

Trötthet är en konsekvens som många av pedagogerna beskriver som en negativ effekt av den stress som skapas när det är mycket barn och man vill tillgodose alla barnens behov av att känna sig sedda och hörda. En av pedagogerna förmedlar det såhär:

(...) såklart att det påverkar och sen också stressen uppe i huvudet. Man är ju tröttare helt enkelt när det är för mycket barn för att man vill ju allas bästa och man vill ju att alla ska känna sig sedda och hörda

Flertalet förskollärare påtalar att till följd av stressen och tröttheten på jobbet påverkar det de sysslor och ansvarsområden man har hemma. En pedagog beskriver att man är helt slut både i huvudet och i kroppen när man kommer hem efter att ha tagit hand om andras barn och sen ska ta hand om sina egna små barn. En annan pedagog beskriver att man måste “piska” sig själv för att genomföra aktiviteter som att träna, när man istället hade velat lägga sig och vila för att samla energi.

6.1.2 Känslan av otillräcklighet

En känsla av otillräcklighet är genomgående i majoriteten av intervjuerna. Allt ifrån att hinna se och interagera med varje enskilt barn till att ha tid att sitta med handlingsplaner och särskilda anpassningar. Känslan av att inte själv räcka till för att få syn på och kunna skapa de bästa förutsättningarna för barnen och att få dem att känna sig sedda och hörda, förklarar pedagogerna skapar en ångestkänsla och stress.

Men det är nog det som tär på en mest. När man ser att barnen påverkas. Man förstår att det inte hade behövt vara såhär. För hade jag hunnit eller vi hunnit, så hade man kunnat hjälpa

barnen. Det kan ju vara allt från bara stötta socialt till andra motoriska eller kognitiva aspekter

En annan pedagog förklarar det som att när flera av barnen vill ha och behöver uppmärksamhet så behöver man hela tiden be dom vänta och säga "stopp, tyst, vänta, jag pratar här nu" och det slutar antingen med att barnet ger upp eller att pedagogerna tillslut höjer rösten i en argare ton vilket resulterar i att barnet ryggar tillbaka.

Att inte känna att man har tid att se och interagera med varje barn är en återkommande åsikt från pedagogerna. Istället för att kunna se barnen som enskilda individer blir de en del av en grupp.

Det blir lite identitetslöst. Man fokuserar på att alla ska få mat, ny blöja och överleva dagen helt enkelt

Två av pedagogerna beskriver att man lägger märke till det tydligast efter en arbetsdag när man är på väg hem och börjar tänka att "vad har jag fått av det här barnet idag, har jag pratat med hen idag?" En annan pedagog förklarar det såhär:

Jag kom på mig själv en dag när jag körde hem från jobbet att "men var hon där idag"?
Då blir man rädd.

I slutändan strävar pedagogerna efter att göra ett bra jobb. Många har höga ambitioner och vill mycket för att skapa en bra förskoleverksamhet, framförallt för barnens skull. Det gör att stressen ökar vilket påverkar både pedagogerna och barnen negativt.

Pedagogen på den privata förskolan har gjort ett aktivt val att hålla ett lågt barnantal efter tidigare erfarenheter av att ha arbetat i kommunala förskolor där denne ansett att barngrupperna varit för stora. Visionen var att skapa en liten förskola där personalen ska må bra och hinna med att se varje barn.

Jag gick ju in i väggen, jag vill så mycket hela tiden och har svårt att liksom hejda mig och det brukar jag säga till min personal nu för de har ett engagemang som är stort, att ni får inte bli sjukskrivna. Jag vet hur lätt det är att hamna där att det tillslut blir för mycket. Min roll som ledare är att ge personalen de bästa förutsättningarna både för att må bra och klara av sitt

uppdrag, det tycker jag är jätteviktigt

6.2 Barn

Den andra frågeställningen handlar om förskollärarnas upplevelser av hur barnen påverkas av stora barngrupper. Sammanfattningsvis visar resultatet i detta avsnitt att det inte enbart är antalet barn som påverkar utan även barnens olika förutsättningar och behov. I en barngrupp med fler antal barn riskerar de som är mer blyga och tillbakadragna att hamna i skuggan och försvinna i mängden. Resultatet av intervjuerna visar också att både barns lek och lärande kan påverkas negativt då tillgång till material, rum och tid med pedagoger begränsas.

6.2.1 Olika förutsättningar i barngruppen

Resultatet visar att det inte enbart handlar om antalet barn i barngruppen utan att det också handlar om vilken typ av barngrupp man har. Är det en barngrupp med högre barnantal som är mer självgående och inte kräver extra anpassningar i förskolans vardagliga situationer, kan den gruppen vara enklare att hantera än en barngrupp med ett lägre barnantal som är i behov av extra anpassningar.

Alltså jag kan säga det, att jag tycker barngruppen är för stor i dagsläget också, sen är det ju väldigt beroende på vilken typ av barngrupp du har, du kan ha en barngrupp som kräver mycket anpassningar. Ett vakande öga för att annars kanske det händer en massa saker. Du kan ha lika många barn då som när du har en väl fungerande grupp där det inte är många konflikter, där det inte är många anpassningar, så den aspekten har väldigt stor betydelse hur man får gruppen att fungera. Så det är inte bara antalet utan vilket barnmaterial du har och hur mycket tid man måste lägga på att släcka bränder.

En av pedagogerna menar också att beroende på vilken typ av miljö du skapar på din avdelning, spelar roll för hur barngruppen påverkas. Om man som pedagog själv är högljudd

30

och "tjoar och stimmar", smittar det av sig på barnen och skapar automatisk en mer stressig miljö.

6.2.2 Barnens lek

Vidare visar resultatet att barnens lek också påverkas negativt då miljöerna på avdelningarna inte är anpassade efter barngruppens storlek. Det blir mer konflikter mellan barnen, högre ljudvolym och ett högre tempo. Materialet inne på avdelningen begränsas om flertalet barn

vill leka med samma sak. Det är därför viktigt, enligt två av pedagogerna, att ta reda på barnens intresse och köpa in och erbjuda material som gynnar alla barnens lek, där de får lov att utvecklas och chans att leka en längre stund utan att störa och avbryta varandras lek.

En pedagog håller med om att det absolut blir mer intensivt och att ju fler barn det är, desto svårare blir det att tillgodose deras rörelsebehov då det automatiskt blir mindre plats och färre möjligheter till aktiviteter inne på avdelningen. Andra aspekter som också påverkar barnens lek är att i stora barngrupper där mycket händer runt omkring, finner barnen ingen ro utan de svävar mest omkring utan att kunna sätta sig ner och leka under en längre stund. En av pedagogerna uppfattar det som att barnen tänker att om de andra barnen inte ser när jag själv leker och bekräftar det jag gör, då tycker barnet inte att det är någon mening med att leka just den leken längre.

6.2.3 Barnens lärande

Pedagogerna menar att i en mindre grupp har de barn som inte alltid vågar räcka upp handen eller yttra sig i helgrupp en chans att komma till tals och ta plats eftersom det då inte är lika många andra barn som tar pedagogernas uppmärksamhet. Pedagogen på den privata förskolan anser också att barnens lärande och utveckling påverkas positivt om barnantalet hålls på en lägre nivå.

Något som blir tydligt och återkommande i samtliga intervjuer är att barnens lärande påverkas negativt av de vuxnas stress. Istället för att pedagogerna känner att de kan lägga tid på barnens utveckling och lärande i vardagssituationer såsom i kapprummet och matsituationerna, blir det snarare en fråga om att skynda sig på, så att de blir färdiga i tid för att kunna hinna med de planerade lärandesituationerna.

Jag hade nog hellre sett att man hade dragit ner lite på barnantalet så att man hade hunnit stanna i situationer med barnen längre än vad vi har tid till idag, och känna att här fick jag prata färdigt, här fick jag visa färdigt, här fick vi lära oss färdigt.

Två av pedagogerna menar att man har vant sig vid de stora barngrupperna vid detta laget, det syns dock tydligt att även om barnen tillslut också anpassar sig påverkas de av den stressade och påskyndade miljön som skapas på förskolan. En pedagog berättar att när de sitter i

samlingen brukar de låta barnen vara med och berätta vad som ska hända under dagen och när de kommer till högläsningen säger barnen "...här ska vi läsa bok men vi får se om vi hinner"...

Vid en av intervjuerna delade en pedagog med sig av en situation som upplevdes hemsk både för denne själv men troligtvis även för barnet där en kollega som ofta upplevdes som stressad, en dag i kapprummet skulle hjälpa barnen med påklädning. Då det var många barn som behövde hjälp skapades en stressig situation och kollegan röt ifrån till ett av barnen och sa "nu är du 4 år, du ska kunna ta på dig själv!". När barnet i denna situation blev osäker och behövde hjälp fick barnet ta emot en kränkande kommentar istället för uppmuntran och stöd.

En av pedagogerna på en yngrebarnsavdelning beskriver en situation där det på grund av låg personaltäthet inte var ovanligt att sitta med 21 barn på två pedagoger under mellanmålet. Att ha ansvaret för många barn samtidigt utan stöd exempelvis vid en matsituation gör att stressen ökar och det händer att man frångår det professionella bemötandet.

Det låter som att du bara skäller hela tiden, sa ett av barnen till mig.

På grund av den stressande miljön som skapas på förskolan och den begränsade tiden som finns, måste något väljas bort. Med många barn i gruppen tar saker som matsituationer, toalettbesök, av och påklädning mycket tid. Därför blir det enligt pedagogerna många gånger aktiviteter och undervisning som kräver mer tid som de inte kan genomföra. Exempelvis menar en pedagog att gå iväg till skogen eller en lekplats gör man gärna inte med många barn och för lite personal. Det kan också finnas dagar då det inte går att dela in barnen i mindre grupper då resurserna inte finns för det. Istället för att kunna genomföra de planerade lärandeaktiviteterna, prioriteras dessa bort. Pedagogerna menar att barnen då berövas av de tillfällen som hade kunnat vara givande för deras lärande och utveckling.

6.3 Kvalité

Den tredje och sista frågeställningen vi har valt att undersöka i vår studie handlar om förskolans kvalitet. I den senaste utgåvan av läroplanen, utgiven 2018, har dokumentation, planering och uppföljning blivit en stor del av förskollärares uppdrag (Skolverket 2018, s.

19). Samtidigt som uppdraget blir mer omfattande, krävs också mer tid att utföra dessa uppdrag. Högre arbetsbelastning och mindre avsatt tid resulterar i en sämre kvalitet i förskolan. Ett större fokus på och en mer utbildningsinriktad förskola har gjort att begrepp som omsorg och lek nämns i betydligt mindre omfattning (Lennartsdotter, 2024, s. 19). Tack vare den långa erfarenheten hos pedagogerna, fick vi i våra intervjuer reda på hur denna utveckling sett ut i praktiken. Majoriteten av pedagogerna beskriver hur anpassningar såsom att dela in barnen i mindre grupper, har blivit alltmer vanligare och är idag, till skillnad från tidigare, en del av vardagen för att gynna utveckling och lärande. Politiker och huvudmän tar beslut om förskolans verksamhet, många gånger utan att ta tillvara på pedagogernas egna åsikter och erfarenheter (Lennartsdotter, 2024, s. 20-21). Detta är någonting som blir tydligt när pedagogerna i direkt kontakt med politikerna diskuterar förskolans bristande förutsättningar att utföra läroplanens intentioner samt att kunna skapa en trygg och lärorik förskola för att upprätthålla en god kvalitet.

6.3.1 Läroplanens intentioner

För att främja lärande och utveckling, minska konflikter och få ner barnantalet nämner majoriteten av pedagogerna att de dagligen behöver göra anpassningar. Detta görs oftast genom att dela upp gruppen så att halva gruppen är inne och andra halvan av gruppen är ute, men även att de ofta delar in barnen i mindre grupper och i olika rum under den fria leken.

När det kommer till läroplanens intentioner om planering, dokumentation och uppföljning framför samtliga pedagoger att detta är någonting som ofta tar mer tid än vad som avsatts för just detta. En pedagog förmedlar att de ofta upplever en känsla av att aldrig bli färdig utan att det blir någonting som ständigt hänger över en. För att känna att man blir färdig och kan leverera, berättar majoriteten av pedagogerna att de någon gång suttit hemma med arbetet för att känna att de är i fas. Trots detta sänker en av förskolorna den redan befintliga tiden avsatt för planering från två timmar till en och en halv timme. En annan pedagog säger att istället för att känna att man hinner få allt färdigt under utsatt tid så får de passa på och försöka hitta tid lite här och var, ofta när man är i barngruppen under dagarna. Detta var ett ämne som två

av pedagogerna tyckte var känsligt. En av pedagogerna beskriver att det går emot ens personliga värderingar och moral att behöva arbeta på sin fritid och prioritera bort tid med barnen. Men för att känna att man är i fas och kan leva upp till de krav som sätts är detta nödvändigt. Pedagogen påtalar också att det inte är så lätt att uttrycka dessa svaren då man

vill vara lojal mot sin arbetsgivare.

Som åtgärd för hög arbetsbelastning har rektorn på en av de kommunala förskolorna tagit till sig pedagogernas åsikter och lättat på kraven och minskat dokumentationsarbetet för att underlätta för pedagogerna. Tack vare detta känner pedagogerna att de nu hinner med exempelvis planering, skriva handlingsplaner och att göra uppföljningar.

På den privata förskolan har rektorn sett till att de anställda har tillräckligt med tid för sina arbetsuppgifter. De anställda pedagogerna har 3 timmar i veckan till förfogande för arbete med bland annat planering, dokumentation och liknande.

6.3.2 Fokus på omsorg och lärande

Tack vare den långa erfarenhet pedagogerna i denna studie besitter, har de kunnat jämföra utvecklingen av förskolans verksamhet både för cirka 40 år sedan men också för cirka 20 år sedan när barnantalet började stiga. Ett begrepp som tagit mindre plats i styrdokumentet är omsorg. Här finns en delad mening mellan pedagogerna vad omsorg faktiskt innebär. En pedagog menar att omsorgen och omsorgssituationerna också bör ses som lärandesituationer, att istället för att påstå att man inte hinner med det ena eller det andra på grund av att man har många barn samtidigt i behov av omsorg, så kan man väva in lärandet i omsorgssituationen. Denna pedagog menar att det är en positiv utveckling av förskolans verksamhet.

De andra pedagogerna menar istället att vi bör lyfta hur viktig omsorgsbiten är och att vi inte ska glömma bort den i allt arbete med lärande och undervisning. Tyvärr är det omsorgen som blir lidande när det är många barn i gruppen och man inte får tid till de stunder med barnen som behöver stöttning vid exempelvis toalettbesök.

Vi kanske måste lyfta omsorgsbiten. Hur viktig den är. Vad innebär omsorgen och vad har den för status? Jag tycker inte att det ena borde ta bort det andra. Omsorg behöver ju alla och i dagsläget känner man att man inte har tid med det. Man ska inte liksom tracka ner på det. Det är superviktigt. Det är tryggheten man skapar med barnen som är otroligt viktigt

Den privata förskolan som gjort ett aktivt val att hålla ett lågt barnantal, beskriver att med en mindre barngrupp har pedagogerna chans att se varje enskilt barn och kan därför skapa en trygg relation på ett annat sätt än om barnantalet varit högre. Detta gör att man har tid för

både planerade lärandesituationer men även de spontana. De får även tid att skapa en trygg miljö där barnen känner sig sedda och hörda och där deras intresse tas tillvara på.

6.3.3 Politiker och ekonomi

Om man ska kunna göra ett bra jobb måste man ha bra förutsättningar

Majoriteten av pedagogerna i de kommunala förskolorna upplever en klyfta mellan politiker och verksamheten. De upplever en brist på stöd och förståelse från de som beslutar om vilka förutsättningar förskolan ska ha.

Politikerna är nog aldrig intresserade av att jobba förebyggande, de ser ju liksom bara pengar och vad det kostar. Det är många som säger upp personal och det har också med pengarna att göra

Två pedagoger förklarar att det för inte så länge sedan sades upp många pedagoger inom kommunen, framförallt barnskötare. Detta för att spara pengar.

Vad kostar sjukskrivningarna? Vad kostar rehaben? Det är ju svindyrt. Det är bara olika pengar. Ibland tänker jag att politiker har lite mycket att säga till om här. Kanske om saker de inte riktigt har koll på

En annan pedagog från en annan kommun säger:

Huvudmännen och politikerna förstår inte, jag har fått tillbaka till mig, eftersom jag sitter i kvalitetsgrupp och pratar upp mot huvudmännen under politikerna, att varför gör ni inte detta eller varför har ni inte gjort detta? - För att vi går på knäna, så nej, de förstår inte.

...ja men det är jättesynd, det handlar bara i slutändan om pengarna men det är ju barnen som får betala priset...

När det kommer till ekonomin skiljer det sig åt mellan de kommunala förskolorna och den privata förskolan. Enligt likvärdighetsprincipen får de båda en bestämd summa baserad på antalet inskrivna barn på förskolan. Däremot har de kommunala förskolorna inte lika stor frihet eftersom de måste följa riktlinjer och beslut tagna av kommunen. De kan inte heller bestämma hur många barn som ska ingå i barngrupperna eller hur många pedagoger det ska

finnas per barn. När det kommer till exempelvis inköp av material är de oftast bundna till ett fåtal inköpsställen, detta gör att sådana inköp ofta blir dyrare. Den privata förskolan är

däremot inte bunden på samma vis utan kan bestämma var och hur pengarna ska användas och då rektorn är huvudman har denne större makt att kunna ta beslut rörande förskolan, exempelvis gällande antalet pedagog per barn. Rektorn är också tydlig med att förklara att förskolan inte går med några stora vinster utan att det viktiga är att pengarna går till barnen och att personalen ska ha sina löner enligt avtal.

6.4 Finns det någonting positivt med stora barngrupper?

För att ge möjlighet till ytterligare perspektiv och synsätt gav vi pedagogerna en chans att reflektera över om de kunde se något *positivt* med större barngrupper i förskolan, om förutsättningarna hade funnits. Den övergripande åsikten är ett klart nej, pedagogerna ser fler möjligheter och bättre arbetsvillkor med ett lågt barnantal och hög personaltäthet. Däremot kan två av förskollärarna också se några positiva aspekter med fler barn i gruppen.

Det som är positivt är att det är fler individer, det blir mer kompisar, större inflytande, fler idéer. Det är ju positivt. Om man hade känt att man inte drunknar, så är det ju inget negativt att ha många barn. Så länge man känner att man kan jobba med gruppen. Och dynamiken. Och att man känner att alla har lugn och ro.

6.5 Teoretisk utgångspunkt i relation till resultatet

Alla olika system som Bronfenbrenner beskriver påverkar förskolans verksamhet (Andersson 1980, s. 5). Våra tolkningar kommer att studeras i *mesosystemet*, där vi kan sätta olika faktorer i relation till varandra för att kunna få syn på hur de påverkar varandra (Hwang & Nilsson, 2019, s. 79).

Beslut om antalet barn i barngrupperna tas av politiker i kommunen som ingår i *exosystemet*, vilket är en bidragande faktor till pedagogernas välbefinnande i *mikrosystemet* (Hwang & Nilsson, 2019, s. 79). Samtliga pedagoger i resultatet påtalar både fysiska och psykiska konsekvenser av en för stor barngrupp, exempelvis hög stress, ångest och värk av olika slag.

De nya revideringarna av läroplanen, andra styrdokument och lagar, påverkas av *makrosystemet* (Hwang & Nilsson, 2019, s. 80) och dess ökade fokus på utbildning och undervisning som kommer från de normer och värderingar som skapats i samhället. Detta

mikrosystemet, måste ta hänsyn till att planera och anpassa sin verksamhet till det antal barn som ingår i gruppen och dess olika förutsättningar (ibid.). Detta menar majoriteten av pedagogerna i vår studie kan vara svårt eftersom tiden för just planering är knapp. Två av pedagogerna påtalar att de någon gång behövt sitta efter arbetstid eller hitta tid här och var under dagen vilket ofta tar tid från att vara närvarande i barngruppen. Pedagogerna i studien menar också att det är svårt att få syn på barnens olika förutsättningar när det är en stor grupp med många barn vilket i sin tur gör det svårt att skapa anpassningar för barnen som gynnar deras utveckling och lärande.

De beslut som tas inom *exosystemet* kan inte pedagogerna påverka (Hwang & Nilsson, 2019, s. 80). Däremot kan pedagogerna som deltog, tack vare sin långa erfarenhet, förbättra sin arbetssituation. En av pedagogerna förklarar att de ofta delar in barnen i mindre grupper och därigenom ta reda på hur de ska utforma lärandesituationerna för att gynna både de själva och barnen och även skapa förutsättningar för en bättre kvalitet på förskolan än de förutsättningar de får från faktorer inom *exosystemet* (ibid.).

Både pedagoger och barn påverkas av de beslut som fattas både inom *exosystemet* i kommunen och *makrosystemet* i samhället (Hwang & Nilsson 2019, s. 80). Skolverkets och läroplanens krav förändras ständigt och dessa ändringar påverkas av de normer och värderingar vi har i dagens samhälle, i *makrosystemet*, som i sin tur påverkar pedagogernas val och prioriteringar av vad som ska ingå i förskolans undervisning inom *mikrosystemet* (ibid.). Tre av pedagogerna i intervjuerna förklarar att det ofta blir stressigt och för att hinna med allt nödvändigt som mat, toalettbesök, på- och avklädning med mera så väljer de istället bort exempelvis högläsning. En annan pedagog förklarar att de ofta väljer bort aktiviteter som att gå iväg till skogen för att man inte har resurser att utföra det på ett säkert sätt. Dessa val påverkar i sin tur barnen som också befinner sig inom *mikrosystemet* (ibid. s.79), både vad de erbjuds för typ av lärandesituationer men också deras trygghet och omsorg. Resultatet visar att majoriteten av pedagogerna anser att omsorgen blir lidande då barnens tillgänglighet till pedagoger är låg i relation till antalet barn.

Å ena sidan gör prioriteringarna att barnen inte får ta del av alla de planerade lärandesituationer och aktiviteter som läroplanen förespråkar, den förskola där dokumentationen och mål har minskats gör kanske att alla mål i läroplanen inte sätts i fokus.

Å andra sidan får barnen det som gör att de mår bra, mat, deras behov tillgodosedda, omsorg, trygga relationer och tillgång till mindre stressade pedagoger.

I resultatet beskriver pedagogerna en konstant känsla av otillräcklighet, att de inte alltid har förutsättningarna för att kunna se barnen som enskilda individer och skapa utrymme att spendera tid med varje enskilt barn för att säkerställa att deras behov tillgodoses på bästa möjliga sätt. En pedagog påtalar att det blir identitetslöst. Detta i sin tur påverkar barnen då de inte har tillgång till en pedagog när de behöver stöd eller tröst. I de fall där pedagogerna finns tillgängliga är det många gånger en stressad pedagog där risken för barnen att bli bemötta på ett icke professionellt sätt är hög och det kan vara påfrestande för barnet, menar samtliga pedagoger från resultatet. För att barnen ska kunna skapa en trygg relation med sin närmiljö inom *mikrosystemet*, såsom med pedagoger och kamrater måste förutsättningar från kommunen i *exosystemet*, exempelvis resurser och mer personal, finnas (Hwang & Nilsson 2019, s. 79-80). Här spelar pengar och ekonomi en stor roll då det ständigt diskuteras om konstant sparande inom förskolans verksamheter vilket resulterar i nedskärningar och uppsägningar, något som en pedagog påpekar leder till långtidssjukskrivningar, rehab, vikarier som i sin tur kostar mycket pengar. Detta skapar helt enkelt en ond cirkel, menar pedagogen. Den privata förskolan befinner sig här i ett bättre läge där de kan anpassa pedagoger till antalet barn de valt som ska ingå i barngrupperna för att skapa de bästa förutsättningarna för både personalen och barnen.

Rektorn på den privata förskolan befinner sig här i ett mellanläge, dels kan man säga att personen är inom *exosystemet*, (Hwang & Nilsson 2019, s. 79-80), då denne är huvudman för förskolan samtidigt som personen har lång erfarenhet av att inom *mikrosystemet* arbeta som pedagog i verksamheten. Detta skapar en större förståelse för hur verksamheten fungerar, till skillnad från i de kommunala förskolorna där framförallt en av pedagogerna förmedlar att huvudmän och politiker inte förstår hur det är ute i verksamheterna. Denna pedagog kan man också säga befinner sig i ett mellanläge mellan *exosystemet* och *mikrosystemet* och som vid vissa tillfällen har direkt kontakt med politikerna i kommunen.

7. Diskussion & slutsats

I detta avsnitt kommer studiens resultat relateras till syftet och frågeställningarna samt diskuteras i relation till den tidigare forskningen. Den kvalitativa metod som använts i denna studie kommer att diskuteras i relation till resultatet samt diskutera för och nackdelar med den kvalitativa metoden. Slutligen kommer förslag till vidare forskning att ges.

7.1 Resultatdiskussion

Syftet med denna studie är att undersöka pedagogernas upplevelse av hur storleken på barngrupper påverkar dem själva, barnen och förskolans kvalitet. Efter analysen av det empiriska materialet fann vi en förståelse för hur storleken på barngruppen kan ha en negativ påverkan på pedagogerna, barnen och kvaliteten. Det framgår också i materialet en del positiva effekter av ett större barnantal men det blir tydligt att de negativa effekterna överväger. Vi har också fått förståelse för att det är andra faktorer utöver barnantalet som spelar stor roll, såsom vilken typ av barngrupp det är, pedagogernas inställning, miljön, arbetsbelastning samt ekonomiska aspekter. Utifrån pedagogernas svar har en tolkning gjorts med utgångspunkt i Bronfenbrenners utvecklingsekologiska systemteori och hur olika faktorer inom olika system, *mikro-, exo-, meso- och makrosystemet*, samspelar och påverkar varandra.

Läroplanen ställer krav på att förskolan ska vara likvärdig och byggas på utbildning och lärande (Skolverket, 2018, ss. 6-7), vilket av pedagogerna kräver ett ständigt ansvar och gediget arbete. I enlighet med Brodin et al., (2015, s. 976) tycker pedagogerna i studien att barngruppens storlek är avgörande för en god kvalitet. Det framgår i resultatet att pedagogerna upplever barngrupperna som för stora när de inte kan utföra det uppdrag som

läroplanen kräver, exempelvis planering, dokumentation av olika slag eller lärandesituationer. Pramling Samuelssons et al., (2016, s. 446) studie visar att pedagoger i den svenska förskolan interagerar mindre med barnen än pedagoger i andra länder, detta blir tydligt då pedagogerna i vår studie uttrycker att istället för att göra klart arbetet under utsatt tid får man hitta tid lite här och var eller i värsta fall hemma efter arbetstid. Detta kan ses som problematiskt då den tiden istället hade kunnat spenderas i barngruppen och i interaktion med barnen. Detta gör det svårt att skapa en likvärdig förskola. Lennartsdotter lyfter i sin studie (2024, s. 21), att

39

samtidigt som kraven ökar, minskar förutsättningarna att kunna utföra dem. Att kraven ökar och förskolans nyare inriktning på utbildning och undervisning, är ambitioner som kommer från politiker snarare än från pedagogerna själva (Pramling Samuelsson et al., 2015, s. 2). Medan pedagogerna går på knäna skapar politiker ännu högre arbetsbelastning och diskuterar hur de kan få in fler barn i de redan för stora barngrupperna (Lennartsdotter, 2024, ss. 20-21). En pedagog säger i intervjun att dennes uppfattning är att politiker inte är intresserade att jobba förebyggande utan att det bara handlar om pengar och en annan pedagog som är i direkt kontakt med huvudmän och politiker, säger att de inte alls förstår hur verkligheten ser ut i verksamheterna. De ifrågasätter när pedagogerna inte hinner med vissa krav och då förklarar pedagogerna att de går på knäna.

Tidigare forskning visar att den höga stress som pedagoger upplever påverkar både det fysiska och psykiska måendet, exempelvis trötthet, värk i kroppen, huvudvärk och försvagat immunförsvar (DiCarlo et al., 2019, s. 486). Resultatet i denna studie bekräftar detta, där samtliga pedagoger beskriver denna negativa påverkan som dagens förutsättningar i förskolan ger, det vill säga stora barngrupper, hög arbetsbelastning och bland annat beskriver de värk i kroppen av icke ergonomiska ställningar och rörelser, samt spänningar i kroppen som leder till huvudvärk. En pedagog beskriver även en långtidssjukskrivning till följd av stora barngrupper och hög arbetsbelastning vilket är i enlighet med vad tidigare forskning visar, det vill säga att förskollärare är det ett av de yrken där långtidssjukskrivningar är vanligt (Lennartsdotter, 2024, s. 20).

En pedagog förklarar att det är barnen som får betala priset i slutändan. Pedagogernas känsla av otillräcklighet och brist på förutsättningar att kunna interagera med varje enskilt barn påverkar också barnen. De får inte tillgång till pedagoger och den omsorg ett barn behöver. I

likhet med vad Lennarsdotters avhandling från 2024 (s. 31) visar, hämmas barnens lek, lärande och utveckling när pedagogerna måste prioritera att "överleva" dagen snarare än att kunna utföra och lägga tid på lärandesituationer och aktiviteter (ibid.). Ett stort antal barn i gruppen gör att de barn som inte syns och hörs oftast hamnar i skymundan och blir en del i mängden snarare än att vara en enskild individ som får sina behov tillgodosedda. Pramling Samuelsson et al., (2015, s. 3), visar i sin tidigare forskning att på grund av de stora barngrupperna, ges det färre möjligheter för pedagogerna att kommunicera och fokusera på det enskilda barnet under en längre tid. Detta kan skapa stress även hos barnen vilket ofta resulterar i huvudvärk, dålig sömn och koncentrationssvårigheter. Det påverkar också deras

40

kognitiva utveckling och emotionella välbefinnande (DiCarlo et al., 2019, s. 486). Pedagogerna i resultatet märker detta främst genom barnens oförmåga att varva ner och fokusera på en sysselsättning under en längre tid.

Pramling Samuelsson påvisar i sin studie (2015, s. 2, 4) att fler pedagoger per barn bidrar till att öka både den pedagogiska kvaliteten samt process kvaliteten. Att prioritera mötet mellan barn och pedagoger är viktigt för att uppnå läroplanens mål med att stödja varje enskilt barns utveckling, lärande och välbefinnande. I resultatet framgår det att dessa mål hotas då det är för många barn i grupperna som gör att pedagogerna har svårt att tillgodose varje enskilt barns behov. Det framgår även i resultatet att till följd av för stora barngrupper hotas även målen med planering, dokumentation och uppföljning, däremot bör mötet mellan pedagog och barn prioriteras då detta är en viktig del i barnens välbefinnande och utveckling och kan inte kompenseras med bättre eller ännu mer planering exempelvis (ibid.).

På grund av tidsbrist och stora barngrupper väljer pedagoger bort vissa delar av läroplanen, vilket betyder att barnen inte får ta del av läroplanens samtliga delar (Lennartsdotter, 2024, s. 11). Resultatet från våra intervjuer visar att pedagogerna inte känner någon direkt stress att hinna med läroplansmålen gällande matematik, naturkunskap och språk och liknande, då de påpekar att de har hela barnens förskoleperiod till förfogande och kan dela upp mellan de olika avdelningarna. Däremot menar pedagogerna att det som blir svårt och skapar stress är att inte hinna planera och utföra lärandesituationer eller utföra läroplanens intentioner med att stödja det enskilda barnet, främja självständighet och stötta dem i deras motoriska och kognitiva utveckling.

7.2 Metoddiskussion

I denna studie var syftet att undersöka hur pedagoger upplever att de själva, barnen och kvaliteten påverkas av stora barngrupper. En kvalitativ metod användes för att få fram studiens resultat då vi ansåg detta som mest fördelaktigt för att få svar på studiens frågeställningar. I studien genomfördes semistrukturerade intervjuer med fem pedagoger från olika kommuner såväl kommunala som en privat förskola, vilket gav oss en bredare uppfattning och en möjlighet att få olika synvinklar för barngruppsstorlekens påverkan.

41

De respondenter som intervjuades hade alla en längre erfarenhet inom yrket, minst 20 år, vilket gjorde att några av svaren liknade varandra trots att de arbetar i olika kommuner. Vi tror vi hade kunnat få ett bredare perspektiv om vi hade valt att intervjua fler pedagoger, såsom exempelvis barnskötare och pedagoger med kortare erfarenhet. Det hade också varit intressant att observera barnen och hur deras välbefinnande påverkas av stora barngrupper för att synliggöra de negativa konsekvenserna.

Frågorna som skapades för intervjun var väl genomtänkta då vi anpassade somliga frågor beroende på om det var förskollärare inom de kommunala förskolorna eller rektorn på den privata förskolan som intervjuades. Tack vare de öppna frågorna kunde vi under intervjun ställa följdfrågor som gav respondenterna chans till förtydligande och fördjupning (Patel & Davidson, 2019, s. 107). Genom vårt val att samla in empiri via intervjuer begränsas antalet deltagare som kan dela med sig av sina erfarenheter och åsikter. För att bredda antalet deltagare hade vi kunnat använda oss av enkäter för att få in ännu fler svar men vi hade dock inte fått lika fördjupade svar genom en enkätundersökning (ibid.).

7.2.1 Etisk diskussion

Att skapa en diskussion eller ställa frågor rörande etisk stress och personliga upplevelser kan anses som utmanande för respondenterna (Bengtsell et al., 2021, s. 21). Vi har haft i åtanke att frågor som anses känsliga kan skapa en osäkerhet och ytterligare stress hos respondenterna,

vilket en del av respondenterna förmedlade under intervjuerna. Därför vidtar vi åtgärden att benämna alla respondenter under samma namn för att bevara deras integritet till det yttersta. Vi har också varit noga med att förklara innan deras beslut kring medverkan att deras åsikter och upplevelser är viktiga för att öka medvetenheten kring de problem vi valt att undersöka.

7.3 Avslutande sammanfattning

Denna studie har bidragit till en större förståelse för hur olika faktorer kan påverka varandra inom förskolans verksamhet. I vår framtida yrkesroll som förskollärare kan denna förståelse hjälpa oss att motverka de negativa konsekvenserna av stora barngrupper, låg personaltäthet och hög arbetsbelastning. Det ger oss även en chans att komma in i verksamheten med ett

42

nytt tänk och bidra till en positiv förändring för förskolans verksamhet. Genom pedagogernas egna upplevelser och åsikter som presenterats i denna studie kan vi också öka medvetenheten kring problematiken med för stora barngrupper. Genom vårt val av kvalitativ metod och teoretisk utgångspunkt har vårt syfte att ta reda på pedagogernas upplevelser av hur stora barngrupper påverkar dem själva, barnen och förskolans kvalitet samt våra frågeställningar blivit besvarade.

8. Vidare forskning

I sökandet av den tidigare forskningens artiklar märkte vi att det fanns väldigt begränsad forskning kring hur barnens välbefinnande påverkas. Det hade därför varit intressant med

ytterligare forskning kring hur barnen påverkas av den stressiga miljön på förskolan men också hur stor påverkan förskolans verksamhet har på barnens senare skolgång. Det hade även varit givande att forska vidare kring hur politikerna resonerar och vad de baserar deras beslut rörande förskolans förutsättningar på.

Referenser

Andersson, Bengt-Erik (1980). *Bronfenbrenners utvecklingsekologi: inbjuden föreläsning hållen vid Nordisk förenings för pedagogisk forskning konferens i Göteborg 23-26 oktober*

1980. Stockholm: Barnpsykologiska forskningsgruppen, Inst. för pedagogik, Högsk. för lärarutbildning

Alvehus, Johan (2023). *Skriva uppsats med kvalitativ metod: en handbok*. Tredje upplagan Stockholm: Liber

Barnkonventionen, *FN:s konvention om barnets rättigheter* (2009). Stockholm: UNICEF Sverige <https://unicef.se/rapporter-och-publikationer/barnkonventionen>

Bengtzell, Lisa, Thoursie, Anna & Åstrand Freidnitz, Henrik (2021). *Etisk stress*. Upplaga 1 Lund: Studentlitteratur

Brodin, Jane, Hollerer, Luise, Renblad, Karin & Stancheva-Popkostadinova, Vaska (2015). Preschool teachers' understanding of quality in preschool: a comparative study in three European countries [Elektronisk resurs]. *Early Child Development and Care*. 185:6, 968-981 Tillgänglig på Internet: <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:hj:diva-25200>

Carlén, L (2022). *Varannan barngrupp i förskolan är för stor*. <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/varannan-barngrupp-i-forskolan-ar-for-stor> (2024-09-05)

DiCarlo, Cynthia F, Meaux, Ashley B LaBiche Erin H (2019). Exploring Mindfulness for Perceived Teacher Stress and Classroom Climate. *Early Childhood Education Journal* 2020(48):485-496 <https://doi.org/10.1007/s10643-019-01015-6> (2024-09-11)

Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning [Elektronisk resurs]. (2002). Stockholm: Vetenskapsrådet Tillgänglig på Internet: [Linköpings universitet - Vetenskapsrådet 2002](#) (2024-09-16)

God forskningssed [Elektronisk resurs]. Reviderad utgåva (2017). Stockholm: Vetenskapsrådet Tillgänglig på Internet: <https://www.vr.se/analys/rapporter/vara-rapporter/2017-08-29-god-forskningssed.html> (2024-11-05)

Hwang, Philip & Nilsson, Björn (2019). *Utvecklingspsykologi*. Fjärde utgåvan [Stockholm]: Natur & Kultur

Karlstad University Studies.

<https://kau.diva-portal.org/smash/get/diva2:1886023/FULLTEXT02.pdf> (2024-09-11)

Läroplan för förskolan: Lpfö 18. (2018). [Stockholm]: Skolverket

Patel, Runa & Davidson, Bo (2019). *Forskningsmetodikens grunder: att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Femte upplagan Lund: Studentlitteratur

Pramling Samuelson, Ingrid, Sheridan Sonja, Williams, Pia (2015). Stora barngrupper i förskolan relaterat till läroplanens intentioner. *Nordisk barnehageforskning*. 28 mars, 1-14.

Pramling Samuelson, Ingrid., Williams, Pia., Sheridan, Sonja., Hellman, Annette. (2016). Swedish preschool teacher's Ideas of the ideal preschool group. *Journal of Early Childhood Research*.

<https://journals-sagepub-com.proxy.mau.se/doi/pdf/10.1177/1476718x14559233>(2024-11-09)

SFS 2010:800. *Skollag*. Stockholm. Utbildningsdepartementet.

Skolverket (2004), *Allmänna råd för kvalitet i förskolan-kvalitetsområden*

<https://www.skolverket.se/download/18.6bfaca41169863e6a65503b/1553958273098/pdf1294.pdf> (2024- 11-06)

Skolverket (2023), *Barn och personal i förskola*

<https://www.skolverket.se/download/18.238e381618f12ff68492/1714044162141/pdf12719.pdf> (2024-09-05)

Utbildningsdepartementet, (2016) *Redovisning av tilläggsuppdrag om återinförande av riktmärke för barngruppens storlek i förskolan. Uppdrag i regleringsbrev*

(U2015/1495/S) (<https://www.skolverket.se/getFile?file=3665>) (2024-09-05)

Bilagor

Bilaga 1 av 3 **Missivbrev**

Hej!

Vi heter Ellinor Nilsson och Natalia Balcke och läser vår sjunde och sista termin på förskolläraryrket vid Malmö universitet. Vi har påbörjat vårt examensarbete där syftet är att undersöka pedagogers upplevelse av hur stora barngrupper påverkar de själva, barnen och förskolans kvalitet. Vi söker nu efter personer som kan och vill delta i vår studie. Din medverkan kommer att ske via intervjuer där du får delge era kunskaper och erfarenheter som kan bidra till vår studie.

Intervjun kommer innefatta ca 15 frågor och beräknas ta mellan 30 - 60 min. Intervjun kan ske antingen på din arbetsplats eller digitalt, vilket du föredrar. Under intervjun kommer ljudet att spelas in för att sedan transkriberas, detta för att vi ska kunna göra en så korrekt tolkning och analys som möjligt. Inspelningen kommer endast att ske på en av våra datorer och förvaras på ett säkert sätt, i enlighet med Malmö universitets policy. Ljudfilen kommer ej att skickas oss emellan, till vår handledare eller examinator. Efter att vårt examensarbete blivit godkänt så kommer ljudfilen att raderas.

Du som deltagare ska känna dig trygg under din medverkan, detta är vi måna om, och utgår därför strikt från de forskningsetiska principerna. Det innebär att din medverkan är helt frivillig och du kan avbryta din medverkan när som helst. Dina uppgifter kommer att behandlas varsamt för att minimera risken att obehöriga tar del av det. Din intervju kommer endast att användas för denna studie. Uppgifter som berör dig och din identitet kommer hållas konfidentiella, varken ditt namn eller förskolans namn kommer nämnas i studien utan endast fiktiva namn.

Vi hoppas att du vill delta i vår studie!

Vid frågor och funderingar är du välkommen att kontakta oss via mejl:

XXXXXX@gmail.com

Med vänliga hälsningar

Intervjuguide 1

Följande frågor ställdes till två kommunala förskolor i två olika kommuner.

1. Vad är er yrkesroll?
2. Hur många år har du varit verksam inom förskola?
3. Vilken ålder arbetar ni med?
4. Hur många ingår i ert arbetslag?
5. Hur många barn är det i er fulla barngrupp?
6. Vad anser ni om storleken på era nuvarande barngrupper?
7. Hur anser ni att er fysiska hälsa påverkas av för stora barngrupper? 8.
Hur anser ni att er psykiska hälsa påverkas av för stora barngrupper? 9.
Upplever ni att barngruppsstorleken påverkar barnen?
10. Tror ni att barnen påverkas av ert mående?
11. Hur upplever ni att barnens lek påverkas?
12. Hur upplever ni att barnens lärande påverkas?
13. Anser ni att ni kan lägga lika mycket tid på omsorgen nu när det har blivit större fokus på undervisning och lärande?
14. Känner ni att det finns tillräckligt med tid att utföra läroplanens intentioner angående dokumentation, planering och uppföljning?
15. Känner ni att ledningen tar era åsikter angående för stora barngrupper på allvar? 16.
Känner ni att ni ofta behöver anpassa undervisningen utifrån barngruppens storlek? 17.
Känner ni att ni måste välja bort mål i läroplanen på grund av att tiden inte räcker till?
18. Kan ni se något positivt med större barngrupper om ni hade haft förutsättningar för det?
19. Hur ser det ut angående ekonomi? (summa per barn, inköpsställe)

Intervjuguide 2

Följande frågor ställdes till en privat förskola.

1. Vad är din yrkesroll?
2. Hur många år har du varit verksam i förskolans verksamheten?
3. Hur många ingår i vardera arbetslag?
4. Varför anser ni det vara viktigt med mindre barngrupper och varifrån kommer det beslutet?
5. Anser du att din fysiska hälsa påverkas i en stor barngrupp?
6. Anser du att din psykiska hälsa påverkas?
7. Upplever du att barngruppsstorleken påverkar barnen?
8. Upplever du att barnens psykiska mående påverkas?
9. Tror du att barnen påverkas av ert mående?
10. Känner du att ni kan lägga lika mycket tid på omsorgsbegreppet och att kunna se varje enskilt barn?
11. Ser du att barnens lek påverkas *positivt* (eftersom ni har lite mindre barngrupper)?
12. Kan du kanske ge något exempel på när du märker att barnen gynnas av de mindre grupperna?
13. Hur lägger ni upp uppdraget gällande dokumentation, planering, uppföljning m.m?
14. Kan du se något positivt med att ha en stor barngrupp?
15. Hur ser ekonomin ut på er förskola?